

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

2. De varietate ingeniorum & excellentia in Mechanicis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

contemplabatur, pluebat, nungebat; tonabat, fulminabat, permiscebatur omnia. Simili profecto ratione animus in capite, tanquam in arce positus sedet, & dominatur: nunc (vt ait Plato) *cu[m] iditatum gynecaa dispenjat, nunc acrimonia andronem regit, nunc desideria, veluti volitantes prodromos emittit, nunc furiales irarum exercitus e castris educit, nunc serena luce circumscriptus suauiter venidet, nunc varijs afflictiuum turbibus totus circumstrepit.* Atque eum talis, & tantus ipse sit, duas habet facultates omnium praestantissimas, quibus, veluti manibus, rerum apprehendit species: intellectum dico, & voluntatem: hac enim in amorem fertur, & odium illo vera discernit a falsis, inuestigat, capit, cognoscit, & si acutior fuerit, atque solertior, hoc vocatur ingenium, cuius, Deus bone, quanta est velocitas, quam celeres motus, & planè ignei! Vis dissiuulissimas terrarum partes peragratè iam peragrauit, praecipis Oceanum tranare iam tranauit: iubes in eolum euolare iam euolauit: cupis detinere? non potes: quos enim obices oppones? pone terram molem, penetrabit; pone claustra adamantina, perfrumpet; pone eolum, perfringet, ad extremam vsque naturam peruet, & si quid extra est, serueturabitur.

Plato apud Dion. Longinum.

Ingenium quid:

De varietate ingeniorum, & excellentia in mechanis.

CAPVT II.

Sed vt agrorum, ita & ingeniorum magna est varietas, alia enim aurea, alia argentea, alia ferrea, alia etiam plumbea videntur: ex quo antiquorum nonnulli, dissimilitudo animorum species esse voluerunt, quos aded functione diuersos cernerent. Animaduerte, quaeso, quisquis es, & in eo mecum mirare exultatis naturam ludum. Ex hac parte Seneca duodecim nomina millia semel audita, Corsiens verò adolescens triginta sex millia refert fideliter: ex illa Amphibitides ad quatuor vsque numerat, Melitides ad quinque, dic vllt ultra pergat, non potest, ad summum venit memoria. Ex hac Mithridates duarum & viginti gentium, quas habet in ditione, linguas percallat: Ex illa Caluissus, ne Priami quidem, & Vlyssis nomen, quod tamen quotidie vsurpat, satis habet expeditum. Ex hac Herodes Atticus cornu

Muretus in varijs lectionibus.

Seneca. Philost. in Herodote.

quoddam Amaltheæ, Oceanus eruditionis, & eloquentiæ, cuius doctissimi quique (si Philostrato credimus) frustra, & particula appellatur, magna totius orbis terrarum admiratione declamat, docet, scribit: ex illa Herodis filius primas literas addiscere non potest, viget pater, & vt opulentia æquabat reges, nobilis ludi magister, viginti quatuor pueros honorarios nomine literarum insignitos dat filio, vt vnus Alpha, alter Beta, tertius Gamma, & ita deinceps omnes appellarentur, habet in seruis quotidianis alphabetum stupidus adulescens, laborat tamen in ediscendo. Ex hac parte Didymus Grammaticus *Bibliolathas* apud Athenæum, vt nominatur à Demetrio Træzeno tria millia librorum, & quingentos scribit: ex illa infiniti sunt rudes, & alphabeti. Ex hac Q. Cæcilius Metellus Macedonius triumphator illustrissimus, cuius caput, velut quædam prudentiæ officina, ex illa Q. Metellus Caprarius eius filius omnino stupidus, cui stomachatus magnus Scipio dixisse fertur: si quintum pareret mater eius, asinum fuisse parituram. Quid si opera ista conferantur? quid si illa admirabilis opificum industria prodeat in lucem? Archimedes onustam nauem, quam non ingens hominum multitudo loco mouere potuisset, solus molitus est, traxitque quo voluit, eæli metus luit in vitro, ad summum, Iouis æmulus, tonitru perstrepuerit, coruscationem incendit, fulmina iaculatus est. Architas volentem columbam fabricauit, Albertus magnus (vt ferunt) loquentem statuat, opus triginta annorum, quod vno momento diuus Thomas contriuit. Myrmecides quadrigam eburneam musæ alis, nauim apiculæ penis intexuit, alius casum Phaëtonis in gemma annuli scitissimis lineolis exarauit, alius in Achate nouem musas cum Apolline impressit: melius superiori sæculo Cappocius Senensis totam de morte Christi historiam, res, actus, personas, elegantissimo artificio in suis vnguibus delineauit: melius quoque Fraciscus Alumaus, qui symbolum Apollolorum, & Euangelium Ioannis, in denarioli orbiculo magna Caroli quinti, & Clementis septimi admiratione descripsit. Quid in horologijs? vt triumpharunt ingenia Ala solis, & lunæ cursus definiunt, alia quauis hora homines e somno excitant, & lumen accendunt, alia statuas accedentes, & recedentes singulis ictibus referunt. Ex eo enim, quod Aaron rex Perfarum ad Carolum magnum Imperatorem

Cic. de re diculis.

Claud. in sphaera Archimedis. Vide Tostadum in Geometria.

Maiolus.

Galen. l. 17. de usu partium.

Vide dies canis.

milit anno octingentesimo septimo, duodecim equites modò singuli, modò bini, modò terni, modò vno agmine omnes apertis tot fenestris turmatim exiliebant, exercitum dixisses è portis castrorum erumpentem. Num verò prodigio simile est, quod horologium cum campanula, & indice, cum tot libramentis currentibus, & recurrentibus rotulis, in Caroli quinti annulo pretiosissimus artifex inclusit? Confer nunc ista ingenia Albanis, & Thracibus, qui solem dilecti magnitudine esse iudicant, lunam capiti impendentem timent, ne cadat; cœlum scalis posse aditi putant, vtro parente nati sint nesciunt; testas, & laquides fœno molliunt, lumen extinguunt, ne à pulicibus pungantur.

Causse huius varietatis.

CAPVT III.

Equidem diuersos specie animos asserere temerarium ducor: at omnes virtute, & dignitate patet esse, nec referre, vtrum anima sit Agamemnonis, an Thesiræ; Alexandri, an Margitæ; Iulij Cæsaris, an Bambaltonis. multorum, & grauissimorum hominum sententijs hæc opinio non mediocriter refragatur.

Quid enim aliud est, quàm maximum ornamentum ex vniuerso tollere, disparitatem perfectionis? quàm Deum similem illi pictori facere, qui præter cupressos pingere nihil poterat: Nunquid ipse eodem lumine stellas omnes incendit, eodem virore arbores iradiat, eadem purpura vestit flores? An quod facit in floribus, stellis, arboribus, hoc ipsum facere non poterit in mentibus? Ex eius fortasse natura repugnat: at immensæ est & inexhaustæ virtutis. Ex animis? nihil minus, sequuntur enim, vt mollis cera pollicem fingentis Dei. Haud negarim aliquid syderibus, multum loco, corporis temperamento non parum, institutioni plurimum tribui oportere, à quibus ingenia varijs modis affici videamus. Nam, qui sub crasso aëre nascuntur, obtusiores, vt Boeotios: qui sub puro, & delicato, ingeniosiores, vt Athenienses fieri, satis, superque trita veterum dicta docuerunt: ex institutionis verò fonte manauit tanta, quæ in diuersis gentibus cernitur ingeniorum dissimilitudo. Perfereferè omnes otiosi, propter Palatinæ operæ assidua obsequia. Syri cupidi, & auari, vt qui in continua rei infortioræ exercitatione terere-

tur. Asiatici molles, vt quorum patria delicijs afflueret, Alexandrini derisores, vt qui à puero ad dictoria, & sales fingerentur: Cappadoces, Cilices, Cretenses, mœdaces & fraudolenti, vt mari, & nauicis rebus aduerti: Campani superbi, & arrogantes, quales in summa rerum affluentia nati homines esse solent. Et ista quidem ad communes ingeniorum propensiones huc, vel illuc inflectendas vim habent non mediocrem, at in magnis ingenijs aliqua vis est superior, quæ Dei lumine accenditur: quæ admodum eum in corporibus videmus, cæsi omnia ex primo luto, quod magnus ille architectus singulari artificio machinatus est, sciamus esse profecta: tamen quæ in pulchritudine, & deformitate; quæ in robore, & debilitate; quæ in agilitate, & tarditate discrimina cernimus? Rusticellus Hercules multum suum tollebat humeris, Athanatos quingenario thorace plumbeo indutus, cothurnisque quingentorum pondò calcatus; præclara Veneris (andalia) per secpam ingrediebatur. Adolescens Turca sub Ferdinando Gonzaga, corpore haud quidem magno, sed tereti, assumpto homine in humeros, per funem ad dimidium recti anguli accliuem, adiectis gladijs, trium ferme palmorum longitudinis, præacutis acieq; no uacule pedum analleolis ascendebat, adeò distentus, vt nec in plano facile fuerit sic ambulare: inde funi superpositam tabulam passibus traiecit: cum vix ipsa, vel momento rudenti insistere possit, mox suppositis patellis cæcis absque vinculo, quas extensis pedibus retinere cogebatur, per eundem funem ambulabat. Quis non stupreat, & nostrâ corpora scitilia, hoc aëreum, aut igneam esse dicat? Ita in ingenijs euenire solet, dices alia ex cælo delibata, alia ex habitu luti expressa: diuinus Plato asperfos quidem omnibus igniculos esse dicebat, sed in alijs languidiores, in alijs aciores: Mercurius ille rex maximus animis, ante quam in corpora laboraretur, craterè mentibus singulis esse propositum fingebat, quem alij tantum delibarent, alij modice biberent, alij plenius, quidam se totos in eum ingurgitarent, qui omnium essent ingenij splendore florentissimij. Quicquid est, gaudeant benè nati, & qui à natura animam bonam, bonam mentem, bonum ingenium sortiti sunt. Hoc primum cultura nostræ fundamentum

statuo.

Plin. l. 7. c. 20.

Cardan. de sibi.

Mercur. Trismeg.

Trin.